

12. Пташник С. Б. Структурно-семантичні особливості фразеологічних модифікацій та їхні функції в німецькому газетному тексті / С. Б. Пташник. – Львів : Нова книга, 2003. – 27 с.
13. Телия В. Н. Вариантность лексического состава идиом как структурных единиц языка / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1974. – 146 с.
14. Трубецкой Н. С. Основы фонологии / Н. С. Трубецкой. – М. : Изд-во иностр. лит., 1960. – 156 с.
15. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка / А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 2001. – 238 с.
16. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка / Н. М. Шанский. – М. : Высш. шк., 1974. – 246 с.
17. Шендельс Е. И. Грамматическая синонимия / Е. И. Шендельс. – СПб. : АДДМ, 1969. – 245 с.
18. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка / И. И. Чернышева. – М. : Высш. шк., 1970. – 327 с.
19. Hinka B. I. Lexikologie der deutschen Sprache / B. I. Hinka. – Тернопіль : Навч. кн. «Богдан», 2008. – 320 с.
20. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Niemeyer : Aufl. Tübingen, 1997. – 250 S.
21. Schippan Th. Einführung in die Semasiologie / Th. Schippan. – Leipzig: VEB Bibl. Inst (2 Aufl.), 1975 – 269 S.
22. Stepanova M. D. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / Stepanova M. D. – Moskau : Hochschule, 1975. – 275 S.

Лавриненко Галина. Лавриненко Александр. Вариантность в системе фразеологии современного немецкого языка как путь структурно-семантического развития фразеологизмов. В статье рассматривается проблема вариативности, которая, по мнению многих лингвистов, является спорной. Исследователи считают целесообразным введение понятия широкой вариативности, включающее возможность морфологических и синтаксических изменений отдельных компонентов; замену отдельных компонентов; фразеологическую вариацию как расширение или сужение его структуры, которое сопровождается определёнными изменениями в их семантике вплоть до фразеологической и дефразеологической деривации.

Ключевые слова: вариативность фразеологических единиц, формально-структурные вариации, идентичность, расширение или сокращение состава компонентов, фразеологическая и дефразеологическая деривация.

Lavrynenko Galyna, Lavrynenko Oleksandr. *Variation in the Phraseological System of Modern German as the Way of Phraseology's Semantic Development.* In this article the notion of wide variation is explored, which is regarded by many linguists as controversial. Researchers find it reasonable to introduce the notion of wide variation that will be characterized by morphological and syntactical changes of phraseologisms and their components; substitution of some components; extending and shortening of its structure, that causes certain changes in semantics up to phraseological or dephraseological derivation.

Key words: phraseological units' variation, identity, formal-structural variations, extension or shortening of constitutional components, phraseological and dephraseological derivation.

Стаття надійшла до редколегії
21.03.2013 р.

УДК 811.111'373.7

Еліна Коляда

Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови на позначення динаміки конфлікту

У статті здійснено спробу виявити англійські фразеологічні одиниці, що позначають динаміку конфлікту. Конфлікт передбачає усвідомлення того, що інтереси однієї людини, потреби або цінності несумісні з інтересами іншої. Конфлікти виявляються через дії сторін, які варіюють від слів до насильства. Люди по-різному ставляться до конфлікту. Ці відносини впливають на їх поведінку в конкретних конфліктах. Деякі люди, зазвичай, намагаються уникнути конфлікту, а інші готові вступити в нього. Вирішення конфлікту передбачає переконання, що конфлікт закінчився, припинення конфліктної поведінки та впровадження нових форм поведінки.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, конфлікт, учасники, вербальна агресія, позначення.

© Коляда Е., 2013

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний етап розвитку мовознавства характеризується спрямованістю лінгвістичних досліджень на поглиблене вивчення особливостей та функціонування фразеологізмів [3; 4; 7; 8]. Подібно до слів фразеологізми виконують номінативну функцію – позначають предмети, ознаки, дії навколишньої дійсності [1, с. 173].

Фразеологічні одиниці (далі – ФО) сучасної англійської мови досить численні. Вони характеризуються великою різноманітністю і щодо своєї морфологічної структури, і щодо семантики і сфер та джерел формування. Але, незважаючи на цю різноманітність, потрібно відзначити той факт, що значна частина ФО поєднана однією спільною рисою, а саме їх орієнтованістю на людину, на різноманітні сфери її діяльності, або, інакше кажучи, їх антропоцентризмом.

Об'єктом нашого дослідження обрано англійські ФО на позначення динаміки конфлікту. Ця стаття має на меті спробу виявити й систематизувати корпус цих англійських ФО. Оскільки ми трактуємо фразеологію в широкому розумінні цього слова [2, с. 148], то відносимо до фразеологізмів прислів'я, приказки й відтворювані в готовому вигляді одиниці (приповідки, афоризми, порівняння), що відповідають багатьом критеріям фразеологізмів – відтворюються в готовому вигляді, мають постійну граматичну структуру та компонентний склад, є образними.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Конфлікти – невідмінний атрибут нашого життя. Конфлікти супроводжують життя майже кожної людини. На роботі, в сім'ї, на відпочинку неминуче виникають ситуації, коли ми змушені сперечатися, щось доводити, комусь суперечити. Конфлікт – зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок, поглядів опонентів чи суб'єктів взаємодії [5, с. 19]. У процесі свого розвитку конфлікт проходить декілька етапів. Ці етапи чи стадії не є обов'язковими, однак послідовність їх в будь-якому конфлікті буде однаковою. У конфлікті розрізняють такі шість стадій: 1) передконфліктна ситуація (латентний період); 2) інцидент; 3) ескалація; 4) кульмінація; 5) завершення конфлікту; 6) постконфліктна ситуація.

Конфлікт ґрунтується на суперечностях, зумовлених протилежними позиціями сторін або різними цілями чи засобами їх досягнення, а також розбіжностями інтересів, бажань, прагнень індивідів тощо [6, с. 176]. Здебільшого основні причини виникнення конфліктів – це різні аксіологічні установки комунікантів. Конфлікти завжди пов'язані з зіткненням інтересів, поглядів людей (**be at odds** – to disagree with each other [9, с. 290]: *Sam is at odds with his father over the purchase of a new tractor*; **be on different wavelengths** – to have different opinion or feelings about something: *I find him difficult to talk to – we're on completely different wavelengths* [10, с. 435]; **be poles apart** – if two people or things are poles apart, they are complete opposites: *Our political views are poles apart* [9, с. 321]; **dead set against** – if you are dead set against something, you are strongly opposed to it: *My father wanted a dog, but my mother was dead set against the idea*; **at loggerheads** – if you are at loggerheads with a person or organization, you disagree very strongly with them: *The management and the trade unions are at loggerheads over the decision to close down the plant*; **not see eye to eye (with sb) (about/on/over sth)** – not have the same opinion or attitude as sb else (about a particular issue, problem, etc.): *My boss and I don't see eye to eye over the question of finance* [10, с. 339]; **them and us** – used to describe a situation in which two groups are opposed to each other, often with one group more powerful than the other: *We should try to get away from a 'them and us' attitude between employers and workers* [10, с. 397]).

Обставини, які сприяють створенню конфлікту, можуть бути різні (**be on a collision course** – if two people or groups are on a collision course, they are doing or saying things which are certain to cause a serious disagreement or a fight between them: *The British government is on a collision course with the American administration over trade tariffs* [9, с. 78]; **go against the tide/stream** – if you go against the tide (or the stream), you refuse to conform to current trends, or the opinions or behaviour of other people: *Bill can be difficult to work with; he constantly goes against the tide*; **skating in thin ice** – if you are skating on thin ice, you are doing or saying something that could cause disagreement or trouble: *Don't mention that subject during the negotiations or you could be skating on thin ice*; **pick a fight** – someone who picks a fight deliberately looks for an opportunity to start a quarrel or begin an argument: *Our new neighbour seizes every occasion to pick a fight*; **a moot point** – a subject which gives rise to argument or debate is called a moot point: *Whether Bach composed it himself or not is a moot point among musicians*; **a bone of contention** – a matter about which there is a lot of disagreement: *The interpretation of this painting has long been a bone of contention among art historians* [10, с. 34]). Слово й інтонація, з якою воно вимовлене, є

найбільшим подразником, який штовхає людину на активне протиборство [5, с. 67]. В основі будь-якого конфлікту лежить конфліктна ситуація, котра включає або суперечливі позиції сторін із якогонебудь приводу, або протилежні цілі й засоби їх досягнення, або, нарешті, розбіжність інтересів, бажань, прагнень конфлікуючих сторін [5, с. 43].

Розростання та ескалація конфлікту супроводжуються зазвичай зіткненням протидіючих сторін у формі демонстративної поведінки, висловів, а іноді й фізичних дій. Це зіткнення має гострий емоційний характер і відрізняється високим ступенем внутрішньої напруженості учасників конфлікту (**lock horns** – to argue or fight with somebody [10, с. 217]: *If there is another incident like that in the building, the occupants will be locking horns!*; **send someone packing** – if you send someone packing, you tell them to leave, in a very forceful and unfriendly way: *When Amanda discovered that Jack was unfaithful, she sent him packing*).

Особливо гаряче розпалюється конфлікт, коли простежується вербальна агресія (**be/go at it hammer and tongs** – to do something, especially to argue, with a lot of energy or violence [9, с. 179]: *Our neighbours are going at it hammer and tongs again. They're constantly arguing*; **the gloves are off** – in an argument, dispute, etc., stop being gentle with somebody and start fighting them with force and determination: *Up to now both sides in the dispute have been cautious, but now the gloves are off and a serious confrontation is expected* [10, с. 141–142]; **the fur flies** – if the fur flies, people have a bad argument: *The fur was really flying during that meeting* [9, с. 157]; **shouting match** – an argument or debate where people shout loudly at each other is called a shouting match: *The debate between the two politicians turned into a shouting match which spoiled the event for viewers*).

Конфлікти різняться за тривалістю, частотою і повторюваністю (**cat and dog life** – a life in which partners are constantly or frequently quarrelling is called a cat-and-dog life: *They lead a cat-and-dog life. I don't know why they stay together*; **fight like cat and dog** – two people who fight or argue like cat and dog frequently have violent arguments, even though they are fond of each other: *They fight like cat and dog but they're still together after 30 years*; **running battle** – if two people or groups have a running battle with each other, they argue or disagree about something over a long period of time: *There's been a running battle between the local authorities and the population over the school bus route*).

Суттєве місце в конфліктах займає позиція учасників. Це система відношень учасника до елементів конфліктної ситуації, що має прояв у відповідній поведінці та вчинках [5, с. 50] (**devil's advocate** – a person who argues against something, even though they really agree with it, just to test the arguments for it [10, с. 83]: *She decided to play devil's advocate just to see how strongly people felt about the project*; **sit on the fence** – if you sit on the fence, you avoid taking sides in a discussion or argument: *It's an important issue. You can't continue to sit on the fence!*). Особистість, що потрапила в конфлікт, намагається вирватися з нього. Але краще уникати конфліктів (**let sleeping dogs lie** – if you tell someone to let sleeping dogs lie, you are asking them not to interfere with a situation because they could cause problems: *Look, they've settled their differences. It's time to let sleeping dogs lie*).

Певний результат конфліктних дій залежить від адекватності й ефективності стратегії, що використовується, і тактик поведінки в конфлікті (**press something home** – if you press something home, you insist on a point in a discussion or argument: *Her lawyer kept pressing home the fact that she was a single mother*; **press home your advantage** – make good use of the fact that you are in a stronger position than your opponent, enemy, etc: *Once they realized that the management was so weak, the union leaders pressed home their advantage and asked for another three days' holiday* [10, с. 297]).

Конфлікт породжує стан психологічного дискомфорту його учасників і спостерігачів. Особливо гостро деструктивний вплив конфлікту виявляється на стадії конфліктної поведінки (**be caught in the crossfire** – to be badly affected by a situation where two people or groups are arguing with each other [9, с. 64]: *When the two taxi drivers started to argue, their passengers were caught in the crossfire*).

Завершення конфлікту припускає його закінчення, припинення. Однією з форм завершення конфліктів є примирення (**olive branch** – if a person or organization holds out an olive branch to another, they show that they want to end a disagreement and make peace: *The protesters finally accepted the olive branch extended to them*), яке може бути досягнуте через визнання і усунення причин конфлікту (**clear the air** – to remove the causes of disagreement, fear, doubts, etc. by talking about them honestly and openly [10, с. 58]: *The atmosphere had become so unpleasant that he decided it was time to clear the air*).

Для істинного примирення потрібно забути колишні непорозуміння (**let bygones be bygones** – if you let bygones be bygones, you decide to forget about past disagreements: *When Charlie's son was born, he decided to let bygones be bygones and contacted his parents*; **sink one's differences** – if people or organizations sink their differences, they decide to forget their disagreements: *We must sink our differences and build a peaceful community*; **water under the bridge** – if something difficult or unpleasant took place in the past but is no longer important, it is referred to as water under the bridge: *They had a serious disagreement in the past, but that's water under the bridge today*; **wipe the slate clean** – if you wipe the slate clean, you make a fresh start and forget all past offences, disagreements or mistakes: *When their father died, Bob and his brother decided to wipe the slate clean and forget the old family quarrels*).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, виділені нами ФО позначають основні стадії розвитку конфлікту. Проведене дослідження не вичерпує порушеної проблематики й намічає перспективи щодо подальших розвідок, котрі вбачаються в залученні ширшої бази джерельних матеріалів, що допоможе систематизувати й описати структурно-семантичні особливості цих ФО.

Джерела та література

1. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство: навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 288 с.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підруч. для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти / М. П. Кочерган. – К. : Вид. центр «Академія», 1999. – 288 с.
3. Культурные слои во фразеологизмах и дискурсивных практиках / [отв. ред. В. Н. Телия]. – М. : Языки славян. культуры, 2004. – 344 с.
4. Лисецька Н. Г. Фразеологічні інновації німецької мови у концептосфері політики (на матеріалі журналу «Der Spiegel») / Н. Г. Лисецька // *Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Філол. науки.* – 2007. – № 3. – С. 289–293.
5. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : навч. посіб. / Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель. – К. : ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.
6. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
7. Рогач О. О. Структурно-семантичні особливості фразеологізмів з етнонімами (на матеріалі української, російської, польської, англійської, французької мов) : монографія / О. О. Рогач. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 236 с.
8. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти) : монографія / О. Селіванова. – К. ; Черкаси : Брама, 2004. – 276 с.
9. Cambridge Idioms Dictionary. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 505 p.
10. Oxford Idioms Dictionary for Learners of English. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 458 p.

Коляда Элина. Фразеологические единицы современного английского языка, обозначающие динамику конфликта. В статье сделана попытка выявить английские фразеологические единицы, обозначающие динамику конфликта. Фразеологизмы – группы слов с фиксированным лексическим составом и грамматической структурой.

Конфликт рассматривается как разногласие, реальная или предполагаемая противоречивость интересов, несовместимых мировоззрений или моделей поведения. Конфликт предполагает понимание того, что интересы одного человека, потребности или ценности несовместимы с интересами другого человека. Конфликт также включает в себя негативные эмоции.

Конфликты проявляются через действия сторон, варьирующие от слов до насилия. Люди по-разному относятся к конфликту. Эти отношения влияют на их поведение в конкретных конфликтах. Некоторые люди, как правило, стараются избежать конфликта, а другие готовы вступить в него. Разрешение конфликта предполагает убеждение, что конфликт закончился, прекращение конфликтного поведения и внедрение новых форм поведения.

Ключевые слова: фразеологическая единица, конфликт, стороны, вербальная агрессия, обозначение.

Koliada Elina. Phraseological Units Denoting Conflict Dynamics in Modern English. In this article the attempt to reveal English phraseological units denoting conflict dynamics has been made. Phraseological units are word groups with a fixed lexical composition and grammatical structure.

Conflict is regarded as a disagreement, a real or perceived incompatibility of interests, inconsistent worldviews, or a set of behaviours. Conflict involves the perception that one person's interests, needs or values are incompatible with those of another person. Conflict also involves negative feelings. Conflict may be viewed as occurring along perception, emotional and action dimensions.

Conflicts are manifested through the parties' actions, from speech to violence. People have different attitudes toward conflict in general. These attitudes shape their behavior in particular conflicts. Some people tend to avoid

conflict while others are willing to engage. Conflict resolutions involve believing the conflict is ended, no longer feeling in conflict, stopping conflict behavior and implementing new behaviors.

Key words: phraseological unit, conflict, parties, verbal aggression, denotation.

Стаття надійшла до редколегії
01. 04. 2013 р.

УДК 811.111'373'373.7:316.6 47.8

Оксана Рогач

Лексико-фразеологічні засоби відображення стереотипних уявлень про обмежені ментальні здібності людини

У статті проаналізовано особливості номінації обмежених ментальних здібностей людини лексико-фразеологічними засобами англійської мови, встановлено стереотипні уявлення англійської спільноти про розумову діяльність людей, окреслено диференційні ознаки осіб з обмеженими ментальними здібностями, а також проведено компонентний аналіз семантичної структури базових одиниць лексико-семантичного поля «обмежені розумові здібності» з урахуванням семантичної структури лексеми *fool* та її дериватів.

Ключові слова: обмежені ментальні здібності, вторинна номінація, стереотип, лексема, фразеологічна одиниця.

Постановка наукової проблеми та її значення. Пропонована лінгвістична розвідка має за мету вивчення походження номінацій основних процесів та складників, пов'язаних із ментальною діяльністю людей з обмеженими розумовими здібностями, виокремлення диференційних рис, якими наділені носії зазначеної ознаки, а також встановлення позамовних факторів, які спричинили появу та використання аналізованих лексичних і фразеологічних одиниць.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Особливості вторинної номінацій окреслених одиниць вивчали такі науковці, як Б. Ажнюк, В. Телія, І. Олійник, М. Сидоренко, В. Bryson, R. Fergusson, T. Gamble, M. Gamble, J. Green, L. Rosenfeld L., T. Plax, M. Singer та ін. Перспективою пропонованого дослідження слугуватиме те, що його результати доповнять теорію номінації, розширять країнознавчі відомості про позамовні фактори, які впливають на процеси репрезентації обмежених ментальних здібностей людини, а також сприятимуть розширенню знань та відомостей про соціокультурні чинники, які визначають місце носіїв цієї ознаки в соціумі.

Ментальна діяльність та розумові здібності людини займають важливе місце в житті окремого індивіда та соціуму загалом. Такі важливі складники життя як соціальний та фінансовий статуси, кар'єрний зріст, добробут, успіх безпосередньо залежні від наявності чи відсутності ментальних здібностей. Варто зазначити, що семантика мовних засобів на позначення диференційних ознак людей з обмеженими ментальними здібностями, а також їхня фізична та вербальна поведінка, причини появи, життєвий ареал засвідчує високий ступінь стереотипизації соціальних уявлень про це явище в певній національній спільноті. Стереотипи відіграють важливу роль у соціальному житті людей, оскільки в їхній основі лежить реальний психологічний феномен, що є одним із компонентів становлення сприйняття, яке акумулює попередній досвід індивідів у своєрідний алгоритм ставлення до відповідного об'єкта. Соціальний стереотип – це схематичний стандартизований образ чи уявлення про соціальний об'єкт, зазвичай, емоційно маркований і дуже стійкий. Особливу увагу в цьому дослідженні ми приділяємо відображенню стереотипізованих обмежених ментальних здібностей людини саме фразеологічними засобами, оскільки, як зазначає Б. Ажнюк, «одиниці цієї системи більшою мірою, ніж одиниці будь-якого іншого структурного рівня мови, наділені національним колоритом. Вони є носіями не лише предметно-логічного значення, в їх формі відображені, «сфотографовані» характерні риси етнокультурного обличчя даного народу» [1, с. 3].

За визначенням словника сучасної англійської мови Longman Dictionary of Contemporary English [8], *fool* – 1) «нерозумна людина, або інша особа, яка робить дурні речі; 2) жартівник, потішник (king's entertainer)» [8, с. 624]. В іншому класичному словнику англійської мови – Oxford Advanced Learner's Dictionary – лексему *fool* визначено як: «1) людина, яка нерозумно поводить себе; особа, якій бракує